

Electric Shavers in Halacha

השחתת פאות הזקן ופאות הראש

KosherShaver would like to thank the editorial staff (Ephraim Elli Bohm; Publisher, Author / Yitzchok Hisiger; English Editor) at Halacha Berurah for giving us permission to publish this material on our website. Permission is granted to print and redistribute this material as long as the credits in the article are included.

The permissibility of using an electrical shaver to remove one's facial hair has been debated amongst the poskim of the previous generation and is an ongoing issue of controversy amongst contemporary Rabbonim. At the onset of this chapter, it is very important to firmly emphasize that there is no intention to side with any particular view on this topic, but to merely discuss the halachic issues involved, and to clarify each side of this machlokes equally. We respectfully request from the reader to honor our most earnest desire to do so and not assume the contrary.

The Prohibition in the Torah

The Torah forbids a man to round (i.e. remove) the hair on the corners of his head (i.e. the area of one's temple and sideburns), and to destroy the corners of his beard (i.e. the hair that

grows from the lower part of one's face; the area referred to as the beard).¹

The Reason for the Prohibition

Chazal view a beard as being an important part of a man's body.²

Some *Rishonim* explain that a beard was created to distinguish a man from a woman.³

The *Rambam* writes that the reason why the Torah prohibits a man from destroying his beard is because that was the custom of the gentile priests. This explanation fits well with the fact that the Torah forbids the removal of one's hair in juxtaposition with all the *mitzvos* that are forbidden because of חוקות העכו"ם.⁴ It is interesting to note that the *Yiddish* term for priest is "galach". This was derived from the word "giluach" - shaving, which, as mentioned, was a visible characteristic of a gentile priest. (Towards the end of this article, we will discuss whether there

1. ויקרא יט:כו.

2. עי' ספר תפארת האדם מהחפץ חיים זצ"ל שמאריך הרבה בענין השבח שיש בגדילת הזקן. ועי' קובץ אגרות החזו"א ח"א סי' קצ"ז.

3. עי' רבינו בחיי בפרשת ויקרא שם שכתב הטעם שלא יבטל הסימן שהקב"ה רשם במין הזכר כדי להבדיל ממין הנקבה. ועי' ספורנו שם.

4. עי' ספר המצות ל"ת מ"ד, רמב"ם הל' עכו"ם יב:ז, ומורה נבוכים ג:לז, וע"ע אבן עזרא ויקרא שם.

ובחוקותיהם לא תלכו (and it is also a prohibition of regarding removing one's beard).

Although there are *Gemaros* depicting R' Yochanan's unusual שופריה (i.e. his handsome appearance), nevertheless, *Chazal* do not list R' Yochanan among the *amoraim* who possessed the most handsome appearances in the world. This is because R' Yochanan was unable to grow a beard.⁵

Many *Yiddin* throughout history put their lives at risk so that their beards would not be removed by *goyim* who hated them.

Kabbalistic Issues

The *Arizal* is quoted as maintaining that according to *kabbalah*, a man is forbidden to remove even a small part of his beard. This prohibits one from even trimming his beard. Furthermore, he maintained that it is forbidden for one to pluck out even a single hair from his beard. Moreover, as an added precaution, *mekubalim* maintain that one should refrain from touching his beard so that he will not inadvertently remove a hair.⁶ (It seems that some *mekubalim* disagreed at least with the last point, since they maintained that stroking one's beard

while learning is a *segulah* to understand a *chiddush* in a *sugya*.)⁷

As an aside, it is interesting to mention that there is a discussion among the *poskim* whether one is permitted to put the hairs that fall out of one's beard into a *sefer*, as is common for some people to do along the inside margin of many *seforim*. The reason to prohibit such an act is that it is improper to store anything that is not *kadosh* in a *sefer*.⁸ Indeed, some *poskim* maintain that one should not even place *shaimos* inside a *sefer*.⁹ With regard to placing hair inside a *sefer*, some *poskim* draw a distinction between those who follow the custom of the *Arizal* and those who do not. Those who don't intentionally remove even one single hair because it is viewed as being a *cheftza shel kedusha* (an object of holiness) in accordance with the opinion of the *Arizal*, are permitted to place it into a *sefer*, while those who do cut their beards and thus treat it as ordinary hair, are forbidden to place it inside a *sefer*.¹⁰ Some *poskim* maintain that if it is a public *sefer*, one should refrain from leaving things inside it in all

7. עי' טעמי מנהגים בליקוטים ענינים שונים סעי' כ"ב בשם הבני יששכר.

8. עי' שו"ת תורה לשמה סי' ש"ו שאסור להצניע שם מטעם זה.

9. בענין להצניע דברים לתוך ספרים עי' פ"ת ביו"ד סי' רפ"ב ס"ק י"ז שהוא אסור, ועי' ערוה"ש שם, ועי' מ"ב בס"י קנ"ד ס"ק ל"א, ועי' אג"מ או"ח ח"ד סי' ע"ב דמותר להניח נייר חלוק לתוכו כשכוונתו לכתוב ד"ת עליו, אכן עי' שו"ת תורה לשמה סי' ש"ו שאוסר דשמא לא יבוא לכתוב עליו ד"ת. ובענין להצניע שם שימות משמע מכל הפוסקים הנ"ל שהוא אסור וכן פסק הגרי"ש אלישיב שליט"א כיון שהוא מזולזל בכבוד ספרים להשתמש בהם כסתם חפץ שעומד להצניע דברים בתוכו.

10. עי' ליקוטי מהרי"ח בסדר קביעת עיתים לתורה. ועי' שו"ת תשובות

הנהגות ח"ב סי' תנ"ט.

5. עי' מס' שבת דף קנב. דהדרת פנים - זקן, ועי' מס' ברכות דף ה: ומס' ב"מ דף פד. בענין שופריה דר' יוחנן. ועי' אבן עזרא בויקרא שם שכתב שהזקן לתפארת נברא ואין ראוי להשחיתו.

6. עי' מהר"ח"ו בשער המצות (פ' קדושים כד), ועי' באה"ט יו"ד סי' קפ"א סק"ה, ועי' ברכי יוסף ובית לחם יהודה שם. ואולי ההסבר הוא מש"כ במשך חכמה ויקרא יט: כז, עי"ש.

circumstances, since this may annoy others who will use the *sefer*.¹¹

Some disagree with the aforementioned quoted opinion of the *Arizal*, and maintain that the *Arizal* only forbade, according to *kabbalah*, removing one's beard entirely, since one is doing away with all the symbols and signs that are represented by a beard. Trimming, however, would be permitted.¹²

The *Chasam Sofer* writes that he does not understand the big commotion that is made against those who cut off their beards (i.e. in a permitted fashion). He writes that nowadays we have no connection to that which was forbidden according to *kabbalah*, and we need not be concerned for anything but the basic *halacha*, and that which is openly expounded upon by *Chazal*. Additionally, he writes that it is reported that the *Remah MeFano*, who lived in Italy and was one of the greatest *mekubalim*, removed his beard entirely. All the *Yiddin* from Italy who have removed their beards rely upon this.¹³

There are some *shitot* that draw a distinction between *Eretz Yisroel*, where according to *kabbalah* one should grow a beard, and *chutz la'aretz* where this does not apply. This can serve as a reconciliation between the view of the *Arizal* who lived in *Eretz Yisroel*, and that of the *Remah MeFano* who lived in Italy. Indeed, some *mekubalim* maintained that *chutz la'aretz* is not worthy enough to have people with beards living in it.¹⁴

The *Chasam Sofer* concludes by saying that a person who acts stringently is considered holy, but one who acts leniently should not be criticized in any way for his conduct.

Divrei Halacha

There are four possible reasons as to why some *poskim* prohibit shaving one's entire beard.

לא תשחית את פאת זקנך, ופאת זקנם לא יגלחו - Destroying and Shaving One's Beard

The *Torah*, as mentioned above, forbids one to remove his facial hair. However, the *Torah's* terminology describing this prohibition is very vague. The *Torah* does not mention how much hair may not be removed, and does not specify which instrument may not be used. *Chazal*, however, interpret the

ר"י החסיד צוואה מא' שכתב שלא לגלח הראש "והזקן" בראש חודש, משמע שבשאר ימות השנה אין כאן חשש, וכל הדברים שמצוים שם מוסכם ע"פ קבלה.

14. ע"י שו"ת באר עשק שם, וע"ע בשו"ת חת"ס שם. אכן מהספרים הנ"ל שהביא דברי האריז"ל ולא חילוק בין חו"ל ובין א"י לא משמע כן.

11. כך שמעתי מהגר"י בעלסקי שליט"א.

12. ע"י שו"ת רב פעלים ח"ד סוד ישרים סי' ה', אכן ע"י ספר מנחת שמואל שהביא חילוקי דעות אם תשובה זו מזויף שהוא כנגד דברי האריז"ל ע"ש, וע"י שו"ת וישב הים סי' י"ד שהאריך בזה.

13. ע"י שו"ת חת"ס או"ח סי' קנ"ט שאשר הרעיש שם נגד מגלחי זקן לא ידעתי מה הרעש הגדול הזה, וע"ש שאין לנו עסק בנסתרות, וע"ש שבארץ איטליא תולים באילן הגדול הרמ"ע שהוא היה מגלח מבלי השאיר שיערה אחת, ע"ש. וע"י בשו"ת באר עשק סי' ע' (מצוין בגליון המהרש"א שם) שדרש וחקר על מנהג הרמ"ע ז"ל והגידו לו שהיה מסתפר בדיקניה כמנהג מדינת איטליא, וע"ש שאף תלמידי האריז"ל היה מגלח זקנם, (אכן ע"י דרכי תשובה ביו"ד סי' קפ"א שהביא כמה פוסקים שכתב הכחשה לעדות בענין הרמ"ע מפענו, ע"ש). וע"י אג"מ או"ח ח"ד סי' קי"א שכל חכמי הצפתים והאשכנזים הראשונים לא חששו לזה (דעל פי קבלה הוא אסור), וע"ש שהביא ראיה ממס' כריתות דף ה: ומרש"י שם שאף אהרן הכהן היה מסתפר וקנו קצת, וע"י של"ה שערי אותיות קב. בענין זה. ואולי יש הוכחה מצוואת

posuk based on the phraseology that the *Torah* uses.

The *posuk* that forbids the removal of one's beard uses the term **לא תשחית** – do not “destroy.” A bit later on, the *Torah* lists several prohibitions that apply uniquely to *kohanim*, and the *posuk* forbidding the removal of one's facial hair is listed once again amongst them. In this reiteration of the prohibition, the *Torah* changes its terminology and states **לא יגלחו** – that one should not “shave” his beard. *Chazal* explain that the *Torah* did not intend to add or broaden the prohibition for *kohanim*, but to clarify the parameters of the *halacha* as it pertains to all *Yidden*. *Chazal* therefore derive that one is only prohibited to remove his facial hair if his actions constitute both “destroying” and “shaving.” If one of these two criteria is not met, the prohibition does not apply. *Chazal* clearly defined such a twofold action as being performed only by the use of a razor. The *Shulchan Aruch paskens* that removing one's hair with scissors is permitted, since it only achieves the criterion of shaving, but not that of destroying. Tweezers may be used as well, since it only achieves the criterion of destroying, and not that of shaving.¹⁵

Using Shaving Cream - ❖

Most *poskim* permit the use of shaving cream to remove one's beard. Although it burns off all the facial hair to

which it is applied, and it is considered to be destroying the hair, nevertheless, its fails to meet the guidelines of shaving.¹⁶ Care should be taken when using shaving cream, that one does not use a hard and sharp item to assist in the removal of the hair. This is because any hair that has not yet been totally burned off by the cream, will be cut with the sharp item. Consequently, one would be performing an act of shaving and destroying, which is forbidden.¹⁷

Defining the Terms: “Destroying” and “Shaving”

Scissors may be used to remove facial hair since they do not achieve destruction. Scissors use two blades to cut (i.e. a top and bottom blade). The item is cut in between the top and bottom blade. Therefore, when using scissors to cut facial hair, stubble equal to the thickness of the bottom blade of the scissors remains. Scissors therefore do not achieve total destruction. Some *poskim*

16. ע"י ריטב"א במס' מכות דף כ., וכן תפסו לדינא רוב פוסקים, ע"י ברכי יוסף בשו"ע שם סי' קפ"א, וע"ע בשו"ת חיים שאל ח"א סי' נ"ב, וע"י שו"ת נו"ב מהדו"ת סי' פ"א, וע"י שו"ת דברי חיים יו"ד ח"ב סי' ס"ב, וע"י הליכות שלמה דף יא שהגרש"ז אויערבך זצ"ל היה רגיל לומר "הרי אפשר להוריד השערות ע"י משהה, אף שע"ז "שורף" העור, ראוי לחוש יותר לחשש איסורי תורה ח"ו (אם השתמש במכונת גילוח), והרי הגיהנם "שורף" יותר." וע"י ספר נדחי ישראל פכ"ו סק"י וספר תפארת האדם שמוטר ע"י סם (אגב כדאי להדגיש שבאמת הריטב"א בעצמו אסר מטעם אחר והוא מפני חשד הרואים, מ"מ משמע מכל הני רבותא שהתיר סם, וגם ממה שהתיר השו"ע וש"פ מספרים כעין תער דלא כשיטת הריטב"א שגם זה אסור, משמע שלא חשש לטעם של מראית העין, וע"י אג"מ אב"ע ח"ב סי' י"ב שהסביר למה אין כאן חשש של מראית עין, ואכמ"ל בזה). אכן ע"י ספר הדרת פנים שהביא דעות האוסרים, וע"י שו"ת צמח צדק סי' צ"ג שאוסר מטעם לא ילבש, וע"י עדות לישראל להגר"י הענקן זצ"ל עמוד 145. וע"י קובץ אגרות החזו"א ח"א סי' קצ"ז ע"ד הסם אם אינו סם המות אינו גם סם החיים (ומשמע משם שלא כתב כן מטעם איסור גילוח, אלא מטעם הענין לגדל הזקן).

17. שמעתי מכמה פוסקים שאם משתמש בסם שלא יעבירו ע"י מקל חד אח"כ, וע"י בהליכות שלמה שם שהביא כן מהגרש"ז זצ"ל.

15. ע"י מס' מכות דף כא. וע"י שו"ע יו"ד סי' קפ"א.

maintain that destroying a hair is only possible if the hair is cut off completely at skin level, and there is not even the smallest stubble of hair visible on the face.¹⁸ Others maintain that the prohibition of destroying facial hair is violated even if the hair is not cut off completely at skin level, and as long as it is cut very close to the skin it is a violation. They maintain that any hair that is cut so short that it cannot be lifted slightly by placing one's fingernail under it – קריצת צפרנים, is considered to be destroyed, even though it has not been cut off completely at skin level.¹⁹

Tweezers may be used as well, since it only achieves the criterion of destroying, and not that of shaving. Tweezers pluck out the hair as opposed to cutting it. Additionally, some maintain that the act of *shaving* is performed only if one uses a cutting instrument that is normally used for shaving.²⁰

As mentioned above, *Chazal* tell us that a razor is the only instrument that fulfills both criteria, and is thus forbidden.

Electric Shavers: Instruments of Destruction?

The *Chofetz Chaim* discussed the new mechanical clippers of his time. He writes as follows: “[They] function like a razor and remove the hair entirely, to the extent that nothing remains. *It would seem* that one who shaves his beard with them violates the prohibition.” He adds that one who watches over his soul, should stay far away from those mechanical clippers. The *Chofetz Chaim* bases this ruling on the fact that the *Gemara*, as explained by some *Rishonim*, implies that any cutting instrument that is normally used for shaving and destroys the hair as well, is prohibited. He held that mechanical clippers meet both criteria, and therefore, should not be used on a beard.²¹

It is important to note that in the *Chofetz Chaim's* description of how a mechanical clipper works, he writes that it has the ability to remove the hair in its entirety and that nothing remains. Some *poskim* maintain that contemporary electric shavers are so much more advanced, and are definitely forbidden.²²

18. כן משמע בפשטות מריב"ן במכות דף כא. וז"ל: מספרים אינן משחיתים שאינם חותכים השיער בצד עיקר כתער, עכ"ל. ועי' תו"ס בבבא מציעא דף מ' ד"ה דתניא וז"ל ובמספרים ליכא השחתה שאנו נוטל השער מעיקרו ושרשו עי"ש, ועי' רא"ש שם, וכן מוכח ממכמה ראשונים, ועי' שו"ת נוב"י מהדו"ת יו"ד סי' פ' שמשמע דכל שהתער שולט בהן ויכול לגלחם עוד עדיין אינם מושחתים ושייך בהם עוד גילוח והשחתה דעיקר הגילוח וה"ה השחתה הוא בתער.

19. עי' שו"ת חת"ס או"ח סי' קנ"ד, והוא ע"פ המשנה במס' נדה דף נב:; ושמעתי מהרה"ג ר' נתן געשטעטנער שליט"א שהחת"ס למד שהפירוש המילות של צד העיקר הוא שיעור שער שקצורה מנטילת הזוג, וזהו קריצת צפרנים (יש מחלוקת בין רש"י והרמב"ם אם צריך קריצה בשתי צפרנים או שסגי באחת), וזה דלא כהנוב"י המובא בציון הקודם שליכא מוסג שיעורים בשערות הזקן.

20. עי' ריב"ן שם, ועי' רמב"ם בפירושו המשניות במכות שם שמפרש מלקט שהוא כעין מלקחיים ורהיטני הוא כלי ברזל שהוא משרש ותולש השיער, אכן עי' רש"י במס' קידושין דף לה: ומס' דף שבת צז. שהוא שני גווני כלים של עץ וברזל חד נעוץ בתוכו ובו משוה פני רוחב הקרש ומחליקה, עי"ש. ואולי פירוש של הריב"ן בדרך לגלח בו מספיק לרש"י, אבל להרמב"ם יש לומר דהטעם שאינו דרך לגלח בו, כיון שאין זה נקרא בכלל גילוח רק לקיטה וכן משמע מהמאירי בקדושין שם.

21. עי' לקוטי הלכות על מס' מכות דף כא. בעין משפט שם.

22. עי' במכתב של הגר"ח קניבסקי שליט"א שמובא בספר והדרת פנים-זקן. וע"ע בקובץ תשו' מהגרי"ש אלישב שליט"א סי' ל"ב, ועי' שו"ת מנח"י ח"ד סי' קי"ג.

Shavers have a separation (e.g. the screen), albeit a very thin one, between the blade and the skin, and as a result, do not completely obliterate the hair at skin level but leave over small stubble. The *Chofetz Chaim* maintained that even the mechanical clippers remove the hair entirely, even though they tend to leave over stubble. It is apparent that the *Chofetz Chaim* who prohibited the use of mechanical clippers, maintained that the stubble that remains is not significant enough for it to make a difference.

However, Rav Yosef Eliyahu Henkin during his time, as well several other *poskim*, permitted the use of ordinary electric shavers based on the fact that there is a thin separation of a screen between the blade and the skin, and it therefore cannot achieve total destruction like a razor.²³

It is quite possible that the difference of opinion mentioned above is dependent on two different ways of defining *השחתה* — destruction. Perhaps, the *Chofetz Chaim* maintained that once a hair is cut

shorter than that which can be gripped by a fingernail, it is too small to be considered a piece of hair, and is therefore considered to be destroyed (i.e., removed entirely). Therefore, he prohibits shavers, since the way they function fits this definition of destruction, (in addition to the fact that they are normally used for shaving). Those who permit shavers due to the separation of the screen, maintain that destruction is only achieved if it cuts the hair off entirely at skin level, just as a razor does. Therefore, since there is a minor separation, it does not constitute *השחתה*. If a person were to use a razor after using a shaver, it would still have what to cut, so to speak, and would offer a cleaner and closer shave.²⁴

Alternatively, it is possible that the *Chofetz Chaim's* opinion was in accordance with the more lenient view of 'destruction', but he maintained that as long as the hair cannot be felt when touching one's face, the hair is considered destroyed. On the other hand, those who permit shavers maintain that since some hair (i.e. stubble) does remain even after shaving, it is significant enough to preclude it from being considering *השחתה*.²⁵

There are some *poskim* who do not wish to rely on the lenient opinion, even if we consider destruction to be achieved

23. ע"י מגד גבות עולם דף צו, וע"י עדות לישראל עמוד 145, (וע"י כתבי הגר"י הענקין ח"ב דף רמ"ד בענין גדילת הזקן). וע"י שו"ת הר צבי יו"ד סי' קמ"ב דכיון דעצם הסכין אינו פוגע בבשר מפני שיש הפסק דק ביניהם א"כ אין דינו אלא כמספרים כעין תער שאינו עובר בל"ת דגילוח הזקן, וע"ש בענין הקפת פאות הראש אם מכונת גילוח נחשב גרמא, (אמנם יש מכתב מבעל הר צבי שנדפס בשו"ת חלקת יעקב ח"ג סי' לט שהמכונות שהמתגלחים יצאו נקיים באופן שהבשר חלק לגמרי שלא נשאר שום רושם של שער שדין תער יש לו, ולכן כתב שם שצריך ליהזר שלא להדיק המכונת גילוח לפניו, ע"ש). וע"י הליכות שלמה דף יא. שהעולם סומכים עצמם על מה שידוע שהגר"ע גרודזנסקי זצ"ל התיר הדבר. וע"י ספר מנחת שמואל דף ר"א שהביא שכ"פ הגר"ע יוסף שליט"א בקובץ אור תורה, (וע"י קצשו"ע שבילקוט יוסף סי' קפ"א סעי' ב'), וכן פסק שאר פוסקים ע"ש, וע"י שו"ת מנחת יצחק ח"ד סי' קי"ג שאע"פ שהחמיר שם מתרי טעמים מ"מ כתב שם בזה"ל בזה תבינא לדינא שעכ"פ הסומך על מנהג העולם להקל צריך לדקדק ליקח מכונה אשר ההפסקה יהי יותר עבה ע"ש.

24. ע"י שו"ת חלקת יעקב ח"ג סי' לט וע"ש בהג"ה, שהחמיר מטעם החת"ס ששיעור השחתה תלוי בקריצת צפרנים, ע"ש, ואולי זה גם כן הטעם של החפץ חיים.

25. ע"י קובץ תשובות מהגר"י ש"אלישב שליט"א בס"י לב שתלי אם אחרי השימוש יהי מורגש כל שיעור ושערה.

only if the hair is cut off completely at skin level. This is because the stubble that remains after a shave is so minuscule, and it is quite possible that although many hairs are slightly visible, others may have been pulled into the shaver and cut off completely at skin level.²⁶ This precaution is solely dependent on determining how an electric shaver actually works, and whether it is proven that a shaver can cut the hair off completely at skin level.

Is Destruction Measured by the Hair Size or by the Instrument That is Used?

Up until this point, we interpreted the *Gemara's* criterion of achieving *השחתה* as referring to the size of the hair that is left. This would imply that if a person was able to maneuver a pair of scissors to achieve a closer cut in a way that it cuts off the hair completely at skin level, it would be forbidden. It was based on this understanding that the aforementioned dispute of the permissibility of using electric shavers was based on.

However, there are a number of indications from several *Rishonim* and earlier *poskim*, that the violation of this *Torah* prohibition is not determined by

the size of the hair that is left, but by the instrument used.²⁷

Rav Moshe Feinstein understood the aforementioned *sugyah* in accordance with this latter approach. According to this approach, when the *Gemara* rules that an item which both destroys and shaves is prohibited, and defined this item as being a razor, it did not merely mention a razor as an example of an item that achieves both of these requirements, but mentioned it in order to define which instrument is forbidden by the *Torah* to use. The *Gemara* explains that when the *Torah* forbade destroying and shaving one's beard, the *Torah* was referring to a razor which achieves both of these functions, and not to other instruments

27. יש למצוא סמך לשיטה זו מתוס' נזיר דף לט. ד"ה נזיר, ודף מ. שם ד"ה ובתער, שמפרש שמספרים כעין תער הוא שעוקר השער ומשחיתו מעיקרו, אכן ע"י רש"י שם ד"ה אלא, שהוא עוקר השיער "סמוך" לעיקרו, וע"י קרן אורה שם, ורש"י משיטת תוס' עכ"פ דהגם שהמספרים משחיתו מעיקרו מ"מ הוא מותר ולכאורה טעמו הוא מפני שהתורה רק אסרה תער. ויל"ע בשיטת רש"י ושאר פוסקים שמשמשים בתיבת "סמוך" אם זה ג"כ כפירוש של תוס' או שתיבות סמוך משמע שהוא רק קרוב לבשר ולא סמוך ממש. וע"י בפרישה בסי' קפ"א וז"ל: ר"ל לספור כל השער עד שיהיה חלק כאילו ספר בתער עכ"ל. וראינו מזה שאעפ"כ הוא מותר, (אכן ע"י מנחת יצחק שם שכתב שלשון הפרישה לאו דוקא), וע"י בש"ך שם, וכן בחכ"א, ויש לפקפק בכוונתם. ויש רמז לשיטה זו מתרגום יונתן בפירוש של לא תשחית הוא לא תגליבין (וזה תער), וע"י בעל הטורים שם. וכן משמע לשון השו"ע בסי' קפ"א שנקט לשון המשנה במס' מכות כפשוטו וכתב שם שאינו חייב עד שיגלחנו בתער. ואולי יש להוכיח שרק חייב בתער מהגמ' במס' נזיר מ. גופא, שאינא שם שג' מתגלחים ותגלחתן מצוה וכולם אם לא העבירו בתער לא יצא, ואלו הם נזיר לוי ומצורה, וע"ש שבלוי ונזיר כתיב תער מפורש בקרא אבל במצורה לא כתיב תער בקרא, ולפי הרבנן נלמד מפיאות הזקן ע"ש, ויש להדגיש שלכאורה הוא דבר פשוט שאם נזיר או לוי גילה במספרים באופן שהשחית השערות לגמרי לא יצא, דבהם כתיב טעם מפורש בקרא ולא סגי בגילוח שיש בו השחתה, וכל המצי' לפלפל הוא רק במצורה שנלמד מפיאות הזקן, ובפיאות הזקן לא כתיב תער אלא גילוח שיש בו השחתה, אבל ממה שהביא המשנה כל הג' בחדא מחתא משמע שדינם שוה, ועל כולם אמרו שאם לא גילה בתער לא יצא (ובלוי ונזיר כתיב בהדיא בקרא שכן הוא), וא"כ לכאורה ה"ה במצורה ובפיאות הזקן שהוא המקור לדינא של מצורה. אכן ע"י שו"ת חת"ס או"ח סי' קנ"ד שכתב להדיא דהרי תער לא כתיב בתורה וכל שיש גילוח והשחתה אסרה תורה, וע"ע שו"ת נוב"י מהדו"ת יו"ד סי' פ"א.

26. ע"י במכתב של הגר"ח קניבסקי שליט"א שמובא בספר הדרת פנים - זקן שכתב בזה"ל, ובודאי עצם הסכין נוגע בבשר וה"ל תער ממש, ע"ש. וע"י בשו"ת מנחת יצחק שם סקכ"ה שיש לחוש דנכנס הבשר והשיער בו, וע"ש שהחזו"א עשה נסיונות במכונת גילוח שלכלך ידו בדיו, וגלח במכונה, ונעשה נקי במקומות שונים, וע"כ מוכח שנוגע בבשר והוה כתער, ע"ש. וע"י שו"ת שבט הלוי ח"ד סי' צ"ו.

which are categorically permissible. It follows that even if one manipulates scissors to enable it to achieve *השחתה*, it is still permitted, since the *Torah* did not forbid the end result, but forbade the use of a specific instrument to achieve this result. What categorizes an item as scissors, which is permitted, or as a razor, which is forbidden, is the fact that a razor cuts using one blade, whereas scissors use two blades to cut.

Based on this thesis, Rav Moshe permitted the use of shavers since they function as scissors, utilizing two blades to cut. The inner blade does not cut by itself, and must be assisted by the outer screen of the shaver. The screen traps a hair within it, and as the inner blade approaches it, the hair rubs along the side of the screen and they both cut the hair simultaneously.²⁸

Although this was Rav Moshe's primary heter to permit the use of shavers, he had an additional approach that followed a similar line of reasoning. He maintained that the only type of instrument that is prohibited, is one that most people use when they wish to achieve a close shave; all other instruments are permitted. Since most non-Jews use razors when they desire a close shave, all other instruments are therefore permitted. However, if for arguments sake, the general custom would change and people would only use

shavers even if they desired a very close cut, razors would be permitted and shavers would be forbidden.²⁹

The Conclusion on Using Ordinary Electric Shavers

In conclusion, the *Chazon Ish*, the *Steipler Gaon*, and many other *poskim* prohibited the use of all electric shavers. Rav Yosef Eliyahu Henkin, Rav Moshe Feinstein, and other *poskim* permitted the use of ordinary electric shavers albeit for two different reasons.³⁰

Problematic Electric Shavers

There are basically two types of electric shavers that might pose a *halachic* problem even according to the more lenient opinion discussed above that permits the use of ordinary electric shavers.

Lift and Cut Shavers

The entire preceding discussion applies to ordinary shavers. However, the so-called "lift and cut" shavers are problematic. According to the company

29. כך שמעתי מהרה"ג ר' ראובן פיינשטיין שליט"א.

30. עי' אורחות יושר מהגר"ח קניבסקי שליט"א בערך הדרת פנים שדעתו לאסור, ושם מבואר גם דעת החזו"א, ועי' באגרות החזו"א ח"א סי' קצ"ז וקצ"ח, ועי' בספר הדרת פנים זקן שהביא כמה פוסקים שאסרו. ועי' במכתב של הגר"ח קניבסקי שליט"א שמובא בספר הדרת פנים- זקן, שהגרא"מ שך זצ"ל בקש לפרסם בשמו שהוא אוסר, ועי' שו"ת מנחת יצחק הנ"ל, ושו"ת שבט הלוי הנ"ל, ושו"ת חלקת יעקב הנ"ל (ועי' ש"ב ח"א סי' פ"ב), ועי' בקובץ תשו' מהגרי"ש אלישב שליט"א סי' ל"ב, ועי' אמת ליעקב להגר"י קמנצקי זצ"ל על שו"ע שמבואר שם דעתו, ועי' הליכות שלמה על הל' תפלה דף יא שמבואר שם דעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל, ועי' שו"ת תשובות והנהגות ח"א סי' תנ"ט בענין זה, ועי' לעיל בציון 23 שמבואר שם דעות המתירים

28. כך שמעתי עדות נאמנה מהגר"י בעלסקי שליט"א, ומהגר"ד פיינשטיין שליט"א, ומרה"ג ר' ראובן פיינשטיין שליט"א.

For more information on this topic, please visit us online at: www.koshershaver.org

that manufactures them, a lift and cut shaver operates as follows. First, it lifts up the hair and pulls it into the machine. Once the hair is in the machine, the inner blade cuts it by itself closely to the skin, cutting it off completely at skin level, achieving a very close shave. This presents two problems. Firstly, according to the first opinion, mentioned above, that permits ordinary shavers (i.e. the opinion of Rav Yosef Eliyahu Henkin and several other *poskim*), the *heter* is based on the fact that they do not cut off the hair completely at skin level, since the screen acts as a separation. With regard to the lift and cut shaver, however, it is quite possible that it does indeed remove the hair completely at skin level. Additionally, Rav Moshe Feinstein's *heter* was based on the fact that a shaver operates just as scissors do; using two blades to cut the hair (i.e. the inner blade and the outer screen). The lift and cut shaver, according to the company, uses only one blade (i.e. the inner blade). Thus, it functions like a razor, which according to Rav Moshe, would be forbidden even if it does not cut off the hair entirely at skin level.

(Source: Norelco Inc.)

Figure 1. The "Lift-and-Cut" System

It is important to mention that Rav Moshe Feinstein was very skeptical about permitting the use of a lift and cut shaver when it was first shown to him in his later years. One should bear in mind that the widespread *heter* to use electric shavers is primarily because Rav Moshe, being the *posek hador* of the past generation, permitted their use. Most *poskim* in *Eretz Yisroel* on the other hand, forbade their use. Consequently, it is questionable how a person who relies on Rav Moshe's *shitah* with regard to shaving, can go ahead and use a lift and cut shaver which Rav Moshe himself was skeptical about.³¹

It should be noted that it is fairly simple to remove the lifting mechanism from a lift and cut shaver, thereby correcting the problem. Once it is removed, the shaver functions as an ordinary shaver. For our step by step do-it-yourself illustrated guide on how to remove Norelco Lift and Cut 'lifters' on your own in 10 minutes or less, visit us online at:

www.koshershaver.org/howto.htm.

Using Micro-Screen Foil Shavers

The *Terumas Hadeshen*, quoted by the *Rema*, maintains that when shaving with scissors, a person should be

31. כך שמעתי מהגר"י בעלסקי שליט"א, ומהגר"ד פיינשטיין שליט"א, ומהרה"ג ר' ראובן פיינשטיין שליט"א. ועי' הליכות שלמה דף יא. שכתב סברא להתיר אם בזמן הגילוח ששורש השער יוצא לחוץ ולא נעשה עדיין הגילוח עד השורש בגלל הרשת המפסקת בין הסכין והעור ורק אח"כ קופץ השורש בפנים ונעשה חלק כתער או יותר מתער, דאפשר שקיל טפי (וכדאי להדגיש שסברה זה שייך רק לפי המתירים מכונת גילוח בגלל הפסק הרשת ולא לפי הגרמ"פ זצ"ל שתלוי אם גילה בשתי סכינים או לא), מ"מ עי"ש שאין זה ברור אם אזלינן בתר התחלת הגילוח או בתר סופו, עי"ש.

extremely careful to either hold the bottom blade still, using only the top blade to cut his hair, or to use scissors where the bottom blade is incapable of cutting by itself. The reason for this is because extra precaution should be taken to prevent mistakenly shaving solely with the bottom blade, even a minute amount, since this is equivalent to using a razor.³²

There is a possibility that in micro-screen foil shavers, the micro-screen foil itself has cutting edges that can cut by themselves. This screen is comparable to the bottom blade of scissors, since it touches one's skin. This might be problematic according to the *Terumas Hadeshen's chumrah*, requiring one to take the necessary precautions to be certain that there is no possibility that the blade touching one's face will cut by itself.³³

In fact, the company that manufactures the micro-screen foil shavers claims that the foil itself has the ability to cut. The shaver is marketed as having cutting edges which are approximately twenty times thinner than a razor, and are very sharp. Their claim is that it is actually the outer screen that does the cutting by itself at skin level, and the inner mechanism just grinds the hair once it is already detached and inside the shaver. If this is indeed the case, such a shaver would be no different than a razor, since it uses one blade to cut the hair

flush against the skin. Therefore, one must ascertain that his shaver has a screen that is incapable of cutting by itself.³⁴

Trimmers

Those who wish to be stringent in deference to the opinion of the many *poskim* who maintained that shavers are prohibited since they achieve both destruction and shaving, which we discussed above, may use an ordinary trimmer. Most trimmers leave over stubble that is minuscule, but can be gripped with a fingernail. Therefore, destruction is not achieved even according to the most stringent opinion mentioned above.³⁵

A trimmer also contains two blades that are used to cut. One blade is further out and is stationary, while the other is set back a bit and moves. This increased separation of the cutting mechanism is what causes the stubble to form. If the trimmer is turned upside down and held on a slant, the blade that moves would be closer to one's skin, and would produce a closer cut. In most instances, even if one

34. כך שמעתי מהגר"ד פיינשטיין שליט"א. והגם שיש מקום לומר שאין שייך לחתוך בפני עצמו, מ"מ יש לחוש ולא ישתמש במכונה כזו. ולולי חשש זה היה מקום לפלפל שאף לפי האוסרים להשתמש במכונת גילוח אולי היה מודה שבמכונה כזו מותר לגמרי מטעם שאינו חותך רק טוחן השערות, ואולי אין זה מקרי גילוח כלל, ודומה לסם שמותר לפי כמה פוסקים מטעם זה. ושמעתי מהגר"י בעלסקי שליט"א שאף שיש מקום לומר שמקרי גילוח וא"כ יש צד שהאוסרים יאסור גם זה, מ"מ הוא אמר בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל שמסתבר שמכונה כזו מותר יותר משאר מכונות (דהיינו אם אין כאן חשש שהמסך שבצד הפנים שייך לחתוך בפני עצמו). ועי' מגד גבעות עולם שמבואר שם דעתו של הגר"מ פיינשטיין זצוק"ל, וכתב שם שהוא התיר מכונה אחת מטעם זה.

35. כך שמעתי מכמה פוסקי זמנינו.

32. עי' רמ"א בסי' קפ"א סעי' י' שהביא התה"ד.

33. ע"פ הנ"ל.

were to turn and slant the trimmer in this manner, it would still leave over significant stubble that could be gripped by a fingernail. Thus, it would not be problematic even according to the stricter definition of destruction mentioned above.³⁶

It is important to mention that prior to using the trimmer in such a manner, one should first check to see whether the moving blade is so sharp that it is capable of cutting the hair by itself. This is because according to the first opinion mentioned above that permits ordinary shavers, the *heter* is based on the fact that they do not cut off the hair completely at skin level, since the screen acts as a separation. If one were to slant the trimmer in such a way that the moving blade is touching one's face and is capable of cutting the hair by itself without the assistance of the stationary blade, it may be problematic according to the *Terumas Hadeshen* mentioned above.³⁷

Additionally, if the moving blade is capable of cutting by itself, using such a trimmer *in any manner* might pose a problem according to Rav Moshe Feinstein's *heter*. This is because according to Rav Moshe, in order for an electric shaver to be permitted, it has to function like scissors which use two

blades to cut, and not like a razor, which uses one blade to cut.³⁸

The Two-Step Shave

There were some earlier *poskim* who permitted the removal of facial hair by first using scissors to cut it and then using a razor to destroy it. Their rationale was that when scissors are used, the criterion of shaving – גילוח is fulfilled, but the criterion of destroying – השחתה is not. When using the razor afterwards, destruction – השחתה is achieved, but the criterion of shaving – גילוח is not. (For the reasoning behind this, see footnote.)³⁹

The *Chasam Sofer* and the *Nodah B'Yehudah* both rejected this approach. The *Chasam Sofer* is of the opinion that achieving destruction is dependent on whether the hair can be lifted with a fingernail (i.e. the more stringent opinion mentioned above). He therefore writes that no matter which instrument was used first, the person would be liable. If when using scissors first, the person cut past the permitted point, the prohibition has already been transgressed with the scissors. If the scissors did not cut below that point, then it is the subsequent

38. כך שמעתי מהגר"ד פיינשטיין שליט"א, והוא סבר שמותר להשתמש בו בכל אופן ע"פ משכתבנו בציון 33.
39. עי' שו"ת בשמים ראש סי' י"ח שהתיר ע"י עכו"ם, ועי' השואל בנוב"י סי' פ' שג"כ התיר, ועי' שו"ת מטה לוי סי' י', ועי' שו"ת מלמד להועיל ח"ב סי' ס"ד שג"כ התיר לחולה להתגלח באופן זה ע"י נכרי מכח ספק ספיקה, ועי"ש דבאופן זה אין שייך גילוח אחר גילוח והביא בשם הגר"ע הילדעסימר שהסכים עמו, וסברת המתירים הוא מטעם שבתחלה כשהוא מגלח במספרים יש גילוח ואין השחתה ואח"כ בעת העברת התער יש השחתה ואין גילוח לפי שעלה בדעתם שכיון שכבר הועבר השער ע"י מספרים ולא נשאר רק עקבי השערות והם קטנים ואין בהם כדי נטילת הזוג לא שייך בהם גילוח דאין שם שער חל עליהם.

36. כן הוא המציאות.

37. כך שמעתי מהגר"י בעלסקי שליט"א. ונראה שרוב מכוונות כאלו אין שייך לחתוך בפני עצמם, וכך שמעתי מכמה פוסקי זמנינו.

cutting of the razor that achieves both גילוח and השחתה for which one is liable. The *Nodah B'Yehudah* is of the opinion that destruction is not achieved until the hair is obliterated completely (i.e. the more lenient opinion mentioned above). He contends with the earlier *poskim* based upon the fact that the scissors did not achieve destruction as long as there is still something left for the razor to cut. Therefore, although the hair was shortened by the scissors, using a razor afterwards would transgress the *issur*, for the razor would actually be destroying the hair.⁴⁰

Shaving every Day

We discussed earlier that there are *poskim* who rely on the *Nodah B'Yehudah* and those who follow the lenient definition of destruction (i.e. destruction is only achieved if the hair is removed entirely at skin level) and permit the use of ordinary shavers (since there is the separation of a screen and the hair is not destroyed completely).

However, what is relevant to our discussion is as follows. According to the *Chasam Sofer* and those who follow the stricter definition of destruction (i.e. destruction is achieved once the hair cannot be lifted even slightly by placing a fingernail under it – קריצת צפרנים) if the hair is shorter than that amount prior to shaving, it no longer meets the criterion

of destroying or shaving since the hair is so short that it is not classified as hair to begin with. This may be a solution for a person who wants to use an electric shaver, but still wishes to adhere to the stricter opinions. If a person were to shave every day before his hair has a chance to grow and reach the aforementioned length, then even according to the more stringent opinion, there is no prohibition to shave with an electric shaver, since the hair that one is shaving is not classified as hair.

However, this would not resolve the initial problem, because the first time that one shaves, he would be destroying and shaving hair that meets the prescribed measurement. This, too, can be avoided if one uses shaving cream the first time, thus permissibly destroying the hair. He may then continue to shave every day. By shaving every day, he ensures that the hair never reaches the prescribed length, in which case he would have to start this process once again (e.g. after *sefirah*, the three weeks, and perhaps even after a two-day *Yom Tov*).

It is important to mention that those who are interested in adhering to the stricter opinion and follow this method, must be careful when shaving every day not to miss any hair. If a hair is missed, then when one shaves the next day, the missed hair would reach the prescribed amount and will be destroyed by shaving. Additionally, one would have to shave every single day, for otherwise it would

40. ע"י שו"ת נוב"י יו"ד מהדו"ת סי' פ', ושו"ת חת"ס או"ח סי' קנ"ד.

defeat the entire purpose, and there would be no adherence to the more stringent opinion. The entire preceding discussion should only be taken into account for those who have been following the lenient view that permits electric shavers, and wish to continue doing so, but at the same time want to be *machmir* in accordance with the stringent opinion. Those who are accustomed to refrain from using electric shavers altogether, should not rely on this option, since he may inadvertently overlook a hair or miss a day.⁴¹

Additional Possible Prohibitions To Remove One's Beard

Doing an Act – לא ילבש גבר שמלת אשה that Results in a Resemblance to the Appearance of a Woman

There are some *poskim* who prohibit the removal of one's entire beard in any fashion. They maintain that since one of the distinguishing characteristics between a man and a woman is the beard, its removal is a violation of the *Torah* prohibition forbidding a man to do an action that causes him to resemble the appearance of a woman. (As an aside, please note that the reverse is also prohibited).⁴²

However, many *poskim* maintain that a man who removes his facial hair does not violate this prohibition. This is because an act that is very common among men and women alike is not prohibited. Therefore, since shaving is a very common practice amongst men, it is not forbidden because of **לא ילבש גבר**.⁴³ Additionally, Rav Moshe Feinstein explains that this prohibition only applies in an instance where women perform a certain action to beautify their

41. ע"י שו"ת נוב"י יו"ד מהדו"ת סי' פ', והטעם שהוא פליג על השואל לכאורה שייך רק אם משתמש בתער דע"ש"ש שכתב "ואטו הואיל ואין הזוג של מספרים שולט בהו לגלחם הלא התער שולט בהו ועיקר הגילוח הוא בתער וכיון שהתער יכול לגלחם למה לא יהיה על זה שם גילוח" ומשמע לפי טעמו שעיקר גילוח וה"ה לכאול השחתה הוא בתער, וא"כ יש מקום לומר שרוב מכונות גילוח מותר לגמרי כיון שהתער שולט בהן א"כ (אם אין חשש ממש"כ המנ"י בח"ד סי' קי"ג שמושך השערות לפניו, ונראה שבהרבה מכונות אין זה המציאות). וע"י שו"ת חת"ס או"ח סי' קנ"ד שקצת מעורר עצה זו ממה שכתב שם לפלוג על שיטת השואל בנודב"י שם וז"ל: א"כ לא מיבעיא כשיגלח בזוג עדיין ישארו כדי לקרוץ בציפורן כי אי אפשר ליטול בזוג בעומק כל כך א"כ פשוט שחייב אח"כ אהעברת תער, אלא אפילו אם יעבור שערות במשיחת אויר"ם שמחליק לגמרי ולא נשאר שום דבר, ביום שלאחריו כבר צמחו כ"ש כדי קריצת ציפורן והוא פשוט ואי אפשר להתיר תער אח"כ בשום אופן, עכ"ל. ומשמע שבעצם מסכים לגלח באופן זה אפילו בתער וכ"ש במכונת גילוח רק שכתב שם שביום שלאחריו כבר צמחו השער, ונראה שתלוי לפי טבע האדם, ורוב בנ"א אין בהם קריצת צפרנים ביום שלאחריו, ונראה שצמיחת השערות מתאחרת במכונה יותר מבתער (ע"י הליכות שלמה דף יא). וכן הסכים הגר"י בעלסקי שליט"א, ויבלח"ט הרה"ג ר' טוביה גאלדשטיין זצ"ל. מ"מ יש לחוש ע"פ מש"כ בסוף תשובת נוב"י שם שיש בזה הריסה גדולה שהיום מגלחים במספרים עד העיקר ולמחר יגלחו גילוח כל דהו אחר שהם סומכים על התער המשחית הבא אח"כ וישאר שערות שיש בהם כדי נטילת הזוג וגם ישארו קצת שערות שלא הגיע שם המספרים וישחיתו בתער במה שאסור, ע"ש.

42. ע"י שו"ת צמח צדק סי' צ"ג בסק"ח דעיקר לא ילבש שייך בפנים, וע"י ספר מצות הקצר מהח"ח ל"ת קע"ז שהביא כן מספר החינוך, וע"י תרגום יונתן על הפסוק של לא ילבש, וע"י בב"י בס"א קפ"א שהביא כן מרבינו יונה שלכן לא יעביר תער על כל זקנו כלל, וע"י שד"ח מע' ל' דף קט"ז. וע"י בספר אורחות יושר, וע"י מש"כ בהליכות שלמה דף יב בהערה שם בענין זה, וע"י שו"ת דברי מלכאל ח"ה סי' פ"א. סברת הראשונים שאומרים דשייך לא ילבש על הפנים אף שאין דרך נשים להבעיר שיער באותו מקום, היינו משום דלא נמצא שם שיער, וא"כ אחר שהאיש העביר שער ונעשה חלק שם לגמרי, התוצאה שוה לפנים של אשה. ויל"ע למה אסור כיון שכך הוא הדרך לאנשים להבעיר שיער משם, ואולי אינם סוברים שהדין נשתנה לפי הזמן, וצ"ע. ויש להדגיש שאפ"א אם תאמר ששייך לא ילבש על הפנים מ"מ לפי רוב שיטות זה דוקא בתער אבל מספרים כעין תער מותר כמו על שאר שערות הגוף חוץ מבית השחי ובית הערוה, אכן ע"י צמח צדק שם.

43. כך שמעתי מכמה פוסקי זמנינו ע"פ מה שנפסק ברמ"א סי' קפ"ב שהדין נשתנה לפי הזמן.

appearance (i.e. something that is only done by women). However, where it is natural for a woman to appear in a certain way, requiring no action to achieve that result, a man is not forbidden to perform an action with the intention of achieving that desired result. It follows, that since it is natural for a woman to be lacking in facial hair, a man does not transgress this prohibition by removing his facial hair.⁴⁴

ובחוקותיהם לא תלכו – Adapting *Goyishe* Customs

It was mentioned above, that the *Rambam* maintained that the reason why the *Torah* forbade the removal of one's beard is because this was the custom of many gentile priests. The *Taz* explains that in instances where there are *heterim* with regard to *chukos ho'akum*, according to the *Rambam* it would be permitted. The *Minchas Chinuch* questions this rationale, for if this were the case, it should become permitted entirely (i.e. even with a razor) if the practice of gentile priests would change and they would start to grow beards.⁴⁵

Many *poskim* disagree with the *Minchas Chinuch's* assumption of the *Taz's* logic, and maintain that even according to the *Taz's* understanding of the *Rambam*, it would still be prohibited to remove one's beard (i.e. in a prohibited manner), irrespective of the local custom. This is because once the *Torah* prohibited a certain action, we do not have the authority to determine the reason for the prohibition and do away with the prohibition entirely, based on the fact that the reason no longer exists.⁴⁶

It is interesting to note that the *Chasam Sofer* traces the present day custom of being clean-shaven, back to the eleventh century when there was a Polish king who was incapable of growing a beard. In order to make his deficiency less noticeable, he decreed that all his subjects remove their beards. Once this occurred, many gentiles followed suit. Indeed, it was during that era that many Jews also removed their beards to protect themselves from the crusaders. For generations prior to this historical turning point, Jews and non-Jews alike grew beards.⁴⁷

There are some *poskim* who maintain that the removal of one's beard is also a violation of the prohibition of **ובחוקותיהם לא תלכו**. However, in light of what was just explained, the *Chasam Sofer* maintains that one does not violate this additional prohibition nowadays.

44. ע"י אג"מ יו"ד ח"א סי' פ"ב בגדר לא ילבש וע"י שו"ת ביו"ד ח"ב סי' ס"א, ואולי זהו ההסבר לשיטות הראשונים שסוברים שלא שייך לא ילבש על הפנים, וכן שיטת כל הני רבנותא שהתיר סם ולא חשש לטעם של לא ילבש, וע"י הגהות הט"ז בס"י קפ"ב שעל מקצת גופו לא שייך לא ילבש, וכתב שכן משמע מדבר הטור והשו"ע וכתב שזה דלא כדברי רבינו יונה שחייב משום לא ילבש על הפנים בלבד, אכן ע"י ש"ך שם איך שהסביר הדין שמותר לגלח מראשו עד רגליו ומשמע דלא כדברי הט"ז, וא"כ י"ל שהטעם שלא שייך לא ילבש על הפנים הוא או מטעם האג"מ או מטעם שגם דרך אנשים לעשות כן והדין נשתנה לפי הזמן.

45. ע"י החינוך במצוה רנ"א ורנ"ב שג"כ כתב שהוא מטעם חוקת העכו"ם, וע"י מנ"ח שם במצוה רנ"א מה שהקשה על כוונת הט"ז ביו"ד בדעת הרמב"ם, וע"י טור ובי"י שם.

46. ע"י שו"ת ערוגת הבושם יו"ד סי' קל"ז, ושו"ת אג"מ יו"ד סי' נ"ג שפליג על יסוד של המנ"ח.

47. ע"י שו"ת חת"ס או"ח סי' קנ"ט.

Since shaving has become a common practice among all people, it no longer serves as a distinction between *Yiddin* and *goyim*.⁴⁸

Deviating From the Mesorah of Yiddishkeit – אל תטוש תורת אמן

Some *poskim* maintain that shaving violates that which is written not to deviate from the *mesorah* of *Yiddishkeit*. However, together with what was previously stated, one might suggest that one is not considered to have deviated from the *mesorah* of *Yiddishkeit* by shaving, since for generations many *Yiddin* have been accustomed to remove their beards.⁴⁹

פאות הראש

The *Torah* forbids one to round the corners of his head.

This prohibition forbids a man to remove the hair that is found by his temple.

The exact starting point of the פאות הראש is found by drawing an imaginary diagonal line connecting the hairline above the forehead (see diagram 'א' below), and the hairline behind the ears.⁵⁰ Some people have a raised

hairline above their forehead (see diagram 'ב' below). Some *poskim* maintain that all people should be stringent and treat the area illustrated in diagram 'ב' as פאות הראש, even if one's actual hairline is a bit lower.⁵¹ The diagonal line extends to the hairline behind the ears. Many *poskim* maintain that it extends to the highest point of the hairline, which is above the center of the ear before it begins to slope downwards.⁵² Some have an added stringency to draw the imaginary line depicting the starting point of the פאות הראש in a curved manner (see diagram 'ג' below), thus extending the פאות הראש upwards a bit.⁵³ All hair above this line is not considered פאות הראש, while the hair below this line *is* considered פאות הראש.⁵⁴

(ספר לשכנו תדרשו ח"א דף ש)

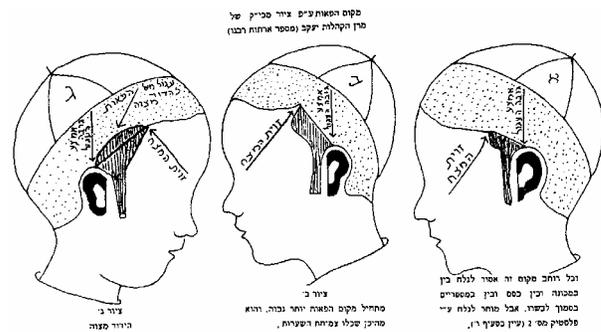

Figure 2. This picture is intended to demonstrate the starting point of פאות הראש and not until where it extends downwards.

48. ע"י דרכי תשובה סי' קפ"א ס"ק י"ז בשם שו"ת אמרי אש וכמה פוסקים אחרים שאסרו מטעם חוקת העכו"ם, וע"י מש"כ שם בשם בנו בשו"ת מנחת אלעזר ח"ב סי' מ"ח. וע"י שו"ת מהרש"ם ח"ב סי' רמ"ג, אכן לפי החת"ס אין בו איסור, ע"ש.
49. ע"י שו"ת דברי מלכיאל ח"ה סי' פ"א, ונראה שלפי החת"ס הנ"ל אינו עובר על זה.
50. ע"י מס' מכות דף כ; וע"י שו"ע סי' קפ"א סעי' ט', וע"י ילקוט מעם לועז ויקרא יט:כז, וע"י בה"ל סי' רנ"א, וע"י לשכנו תדרשו ח"א עמוד ש' שהאריך בזה.

51. ע"י יד הקטנה מובא בדרכי תשובה שם.
52. ע"י אורחות רבינו עמוד רל"ה שכך פסק החזו"א, ושמעתי מהגר"י בעלסקי שליט"א שכך פסק הגר"י קמנצקי זצ"ל, אכן המסורה שיש להחסידישע פוסקים המקום הוא בתחילת האזן וזה קיל טפי.
53. כך אמר הקה"י בשם החזו"א, ע"י לשכנו תדרשו שם.
54. ע"י מס' מכות שם, וע"י שו"ע סי' קפ"א.

When the *Torah* prohibits removing the hair on the corners of one's head, it uses the terminology, "Do not round." This is because the פאות הראש, as identified by the imaginary line mentioned above, curves around the head.⁵⁵

The פאות הראש extends downwards, up until the area where the פאות הזקן begins. The *Shulchan Aruch* rules that all hair growing above the lower jawbone should be treated as פאות הראש.⁵⁶ There is a discussion among the *poskim* as to exactly where this point is. Some *poskim* explain that if one were to open his mouth very wide, he would feel a bone protruding from his face, towards the lower part of his ear. The entire area above this point should be treated as פאות הראש.⁵⁷ Some *poskim* are more stringent and extend the *shiyur* downward a bit, up until the earlobe (the soft piece of skin that is on the bottom of the ear). Care should be taken not to remove the sideburns that grow within the area defined as פאות הראש.⁵⁸

Although we mentioned above that it is forbidden to cut off one's beard closely to the skin in many different manners, this does not equally apply to the removal of the פאות הראש.⁵⁹ It is only permitted to trim the פאות הראש at a bit of a distance from the skin. Some *poskim* maintain that the length of each hair should not be shorter than כדי לכוף ראשו – the amount that enables a person to fold the hair over to its root.⁶⁰ Others are more lenient and maintain that the *shiyur* is a bit shorter, and that the remaining hair must be long enough to be gripped by one's fingers.⁶¹ If an electric hair remover is being used, one should not cut the hair closer than the #2 blade permits, so that he can adhere to even the stringent measurement mentioned above.⁶²

Many barbers attempt to cut the hair growing on top of the ear either with scissors or with a very close trimmer, and shave that area against the ear. This should not be done, since the hair is being cut very closely to the skin, which is forbidden for the area that is considered פאות הראש.⁶³

55. עי' במפרשי התנ"ך שם.
56. עי' מס' מכות דף כא. ועי' שו"ע סי' קפ"א סעי' א' וסעי' ט'.
57. עי' מגד גבעות עולם בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל. ועי"ש שכתב חידוש נורא, וז"ל שוב שאלתי את הגר"מ פ"ז זצ"ל א"כ מהו ההיתר של כל בני ישיבה מאירופה (וכן הבעה"ב) שגלחו את פאותיהם אף למעלה מהעצם, ואמר לי דבר נפלה שהשיעור של לחי התחתון שהוזכר בשו"ע זה רק אם גדל לו שיער שם בהיותו קטן, אבל אם בהיותו קטן גדל לו שיער רק עד למעלה מן העצם זה עצמו סוף פיאות הראש, ומה שגדל אח"כ לאחר בר מצוה זה כבר זקן ולא נכלל בכלל פיאות הראש. והביא ראי' ממסכת נגעים וחבל על דאבדין שלא כתבתיה אז, עכ"ל. ושמעתי מהגר"י בעלסקי שליט"א שמסתמא הראיה היה מפרק ז' שם במשנה של העלו שיער עי"ש. ויש קצת משמעות לשיטה זה ממש"כ המזרחי על פירוש רש"י בפרשת קדושים עי"ש. ושמעתי מהגר"י בעלסקי שליט"א שברור לו שהגר"מ פ"ז זצ"ל אמר כן רק בתורת לימוד זכות ולא לנהוג כן לכתחלה, וכן משמע ממה שלא הוזכר דבר זה אפ' באחד מהנ"כ על שו"ע ובשו"ת מפוסקי הקדמונים.
58. עי' לשכנו תדרשו שם.

59. עי' ב"י שהביא מחלוקת ראשונים אם מספרים כעין תער מותר בפאות הראש, ועי' שו"ע שם סעי' ג' שיש לחוש לדברי הראשונים שאסרו.
60. עי' לשכנו תדרשו שם. ועי' דרכי תשובה שם בענין קבלה.
61. שם.
62. עי' אורחות רבינו, ולשכנו תדרשו שם.
63. כך שמעתי מהגר"י בעלסקי שליט"א ע"פ מה שכתבנו לעיל בציון 52 בשם החזו"א הגר"י קמנצקי זצ"ל לעיל. ועי' נדחי ישראל פכ"ו סעי' ג', וספר תפארת האדם מהח"ח שקצת מעורר זה. ושמעתי בשם הגר"א קטלר זצ"ל צד להקל ע"פ מש"כ בשו"ת חת"ס בס"י קל"ט שממנ"פ אי אפשר לחייבו במספרים כעין תער היכא שהשיעור שם יותר מארבעים שערות, עי"ש, אכן עי' מש"כ בציונים לקמן שרע"א לא סבר כמותו, וגם מלשון השו"ע לא משמע כן, ולכן היכא שאפשר להסביר זה להספר בלי מחלוקת ואיבה יש להסבירו.

For more information on this topic, please visit us online at: www.koshershaver.org

It is forbidden to pluck out the hair from the פאות הראש, whether by means of a tweezers or with one's fingers. (See footnotes for differing opinions among the *Rishonim* concerning the amount of hairs to which this *halacha* applies.)⁶⁴ Some *poskim* suggest that combing the פאות הראש may be *halachically* problematic. This is because there is a strong possibility that hairs will be plucked out in the process.⁶⁵ However, many *poskim* disagree and maintain that although plucking the hair is forbidden, nevertheless, combing the פאות הראש is permitted.⁶⁶

Halacha Berurah is privileged to be under the auspices and guidance of renown poskim who meticulously review all the halachos before they are published. Additionally, Halacha Berurah has been endorsed by many leading Rabbonim and Roshei Hayeshivos in the United States, Canada, and Eretz Yisroel.

For information on (postal or e-mail) subscriptions, please send an email to: hbinfo@thekosher.net. Sponsorships are also available.

The information contained on this page is © 2003 by: Halacha Berurah Publications.

Halacha Berurah is a monthly newsletter that contains in-depth halachic discussions on contemporary issues, written in a lucid and concise, yet informative and thorough manner. Over 7,000 issues of Halacha Berurah are currently distributed in over 300 Shuls in the United States and Canada and are received by many individual subscribers. Halacha Berurah has covered a wide range of topics including The International Dateline, Maaser Money, and many issues concerning the laws of kashrus and hilchos Shabbos. Each issue contains comprehensive source notes in lashon hakodesh for those who wish to research the halachic sources.

64. כך משמע ממש"כ השו"ע שם בסעי' ט' שכל רוחב מקום זה "לא תגע בו יד". ועי' ב"י שם בענין אם חייב על שתי שערות או רק אם לא השאירו מ' שערות.

65. עי' רעק"א בגליון הש"ס מס' שבועות דף ב.; וע"ע בשאלת רע"א בשו"ת חת"ס בסי' קל"ט וסי' ק"מ.

66. שו"ת חת"ס שם, וכן עמא דבר.